

POLITIKAI HELYZETKÉP

Nagyvilág.

1947 június 5-én *Marshall* amerikai külügyminiszter a *Harvard*-i egyetem megnyitása alkalmával mondott beszédében a gazdasági segélyterv körvonalait vázolta fel amelyet azóta *Marshall-terv* néven ismer a politikai közvélemény.

Ez a terv abból a tényből indult ki, hogy Európa közgazdasága a háború következtében igen nagy mértékben leromlott. Ez a katasztrofális leromlás természetesen kihatással van az USA-ra is, amelynek európai vevői ilyen módon fizetésképtelenné váltak. Az Egyesült Államoknak tehát érdekük a helyzet normalizálódása: Európa újjáépítése, fogyasztóvá és fizetőképessé tétele. *Marshall* le is szögezte, hogy az USA támogatni fogja az európai újjáépítésre irányuló terv kialakulását oly mértékben, ahogy ez saját szempontjaiból praktikuskusnak mutatkozik.

Marshall elgondolása nagy feltűnést keltett világszerte és egyes körök hajlamosak voltak a háború befejezése óta bekövetkezett legnagyobb horderejű eseménynek minősíteni. Ezzel szemben *Lipman*, a *New York Times* tudósítója szerint a *Marshall-terv*re azért került sor, mert a jólétesült és komoly közvélemény tudatára ébredt a *Truman-elv* elhibázott mivoltának, amely elidegenítette magától nemcsak a *Szovjetuniót*, de a demokratikus, sőt konzervatív elemeket is. Ezek nélkül pedig sikeres újjáépítési terv nincs.

A *Financial Times* tömören fogalmazva azt írja, hogy a *Marshall-terv* kiváltó oka az amerikai árubőség, az európai vevősztrájk és dollárhiány. Hasonlóan foglal állást a *Franc Tireur*, amely szerint Európa gazdasági talpraállítását az USA-nak ugyanolyan sürgős, mint magának Európának. A moszkvai *Pravda* is elismeri, hogy az európai gazdasági helyzet igen nehéz. Viszont ugyanakkor leszögezi, hogy a nagy amerikai túlermelési válság hatalmas léptekkel közeledik. Ennek enyhítésére az USA-nak, a régiék megtartása mellett, új felvevő piacokra van szüksége, annyival is inkább, mert exportja nagyobb, mint valaha. Az európai 400 millió fogyasztót jelentő piac tehát igen nagyjelentőségűvé válik az amerikaiak szemében. Mivel azonban e fogyasztóknak csupán szükségleteik vannak, de nem fizetőképesek, az árut hitelzlet keretében kénytelen az USA eladni. Ez utóbbi lehetőség a *Marshall-terv* lényege.

A *Marshall-terv* megjelenése után *Bevin* külügyminiszter *Anglia* nevében azonnal csatlakozást jelentett be. Ez annál érthetőbb, mert noha az angolok már 3750 dollár amerikai kölcsönt kaptak, mégis annyira szűkében vannak az amerikai pénznek, hogy emiatt éppen a napokban kényszerülnek a nagy részben behozatalból fedezett fejadagokat csökkenteni. Feltétlen csatlakozását jelentette be *Franciaország*, továbbá *Belgium*, *Hollandia*, *Luxemburg* és *Olaszország*. *Dánia* és *Norvégia* felvilágosításokat kért, míg *Lengyelország*, *Csehszlovákia* és *Jugoszlávia* közreműködésüket attól tették függővé, hogy a kölcsönnek nem lesznek-e politikai feltételei.

Minden vélemény azonban megegyezett abban, hogy a *Marshall-terv* csupán a *Szovjetunió* közreműködése esetén vezethet teljes sikerre. Ezért *Bevin* angol és *Bidault* francia külügyminiszter meghívták *Molotovot* a *Marshall-terv* megvitatására. Utóbbi elfogadta a meghívást és a három nagy külügyminisztere június 27-én *Párisban* tanácskozássra ült össze.

A Szovjetunió részvétele a párisi értekezleten bizonyos körökben *csalódást*, sőt rosszalást keltett. A szovjetellenes erők ugyanis arra számítottak, hogy a szocialista állam a meghívást *visszautasítja*, megkönnyítve ezáltal a világ két táborra osztását. Molotov Párisba utazása ezt meghiúsította és egyesek ennek következtében már az amerikai külpolitika módosításának szükségességéről beszéltek.

Rövidesen kiderült, hogy a túlzott optimizmus nem léccjogosult. Azok az *elvi eltérések*, amelyek eddig még minden nemzetközi konferencián a kétféle nagyhatalmi külpolitika következtében megnyilvánultak, újból jelentkeztek.

Bevin és Bidault egy átfogó európai gazdasági együttműködést célzó terv kidolgozása mellett törekedtek. Molotov véleménye szerint ez a kis országokat a *nagyhatalmak érdekeinek rendelné alá*. Minden ország csak *saját maga* dolgozhat ki szükségleteinek megfelelő tervet. A párisi konferencia feladatául helyezett azt jelölte meg, hogy csupán az egyes országok *igényeit vegye számba, állapítsa meg a jogosultságot és készítsen programot*, amelyet a volt ellenséges országok bevonásával alakított albizottságok bíráltnának felül.

A Times ennek kapcsán megállapítja, hogy *Moszkva külkereskedelmét szabadon akarja fejleszteni* és azt akarja, hogy *kétoldalú, kölcsönös egyezményeket* kössön olyan államokkal, amelyek megbízható szállítóknak bizonyultak. Ilyen körülmények között azonban *teljesen érdektelenné válna az USA számára* Európa megsegítése.

Molotov a záróülésem megállapította, hogy a Marshall-tervről *semmi pozitív adat* nem állott rendelkezésre. Elvileg azonban az angol-francia javaslat *nem Európa gazdasági talpraállítására, hanem a kisebbségek kihasználására irányul*. A Szovjetunió pedig csupán olyan gazdasági együttműködést támogat, amely az *egyenlőség és a nemzeti érdekek tiszteletbentartásának* egészséges alapján áll. Végül szükségesnek tartotta figyelmeztetni a brit és francia kormányt, hogy *mily súlyos körülményekkel járna Európa kettészakadása* és óva intette őket attól, hogy magukat ilyenmire elszánják.

A párisi konferencia tehát július 8-án érdemleges eredmény nélkül szétoszlott. Eredménytelensége általában nem keltett csalódást, mert a megoldásra váró feladatok nagysága ismert volt és a világ közvéleménye egyébként is megszokta már, hogy több sikertelen konferencia után merül csak fel a megegyezés lehetősége. Ekkép vélekedik a Times is, amely azt írja, hogy a katasztrófa kihívása lenne, ha a vezető hatalmak nem tennének további lépéseket abban az irányban, hogy a Szovjetunióval közös utat megtalálják.

Bevin és Bidault ezzel szemben nyugateurópai gazdasági egységet akarnak létrehozni, ezért *Spanyol- és Németország* kivételével az összes európai országokat a *Marshall-terv* további megvitatására újabb értekezletre hívták össze.

Az Usa segítségajánlatát *változtatlanul fenntartja*, ami jelzi, hogy néki magának is igen fontos a *Marshall-terv*. A *túltermelési válság* kitörését ugyanis a szakértők egyre közelebbi dátumokra jósolják. Ezt mutatják a *vagyon felgyülemelésének* egyes példái. Így 19 nagyvállalatnak *leszta nyeresége 1947-ben 370%-kal szárnyalta túl* az előző évit. Ugyanakkor a *dolgozók bérének vásárlóereje* az elmúlt év folyamán 10%-kal *csökkent*.

Természetesen a munkások sem nézik tétlenül életszínvonaluk süllyedését. Küzdelmüket a hol itt, hol ott fellöbbanó *nagyarányú sztrájkok* jelzik. Egyik legutóbbi *bányászsztrájkban* például *félmillió szervezett munkás* vett részt, ami a széntermelésben napi 400.000 tonnás mennyiség kiesését jelentette.

Bár az *United Press* jelentése szerint megállapítást nyert, hogy a sztrájkok a felháborodás *spontán* megnyilvánulásai, jobboldali körök elérkezettnek látták az időt a szakszervezetek jogainak megnyirbálására és munkásellenes törvények életbeléptetésére.

Sikerült is Truman elnök vétója ellenére olyan javaslatot törvényerőre emelni, amely többek között megtiltja a „közérdek“-ellenes sztrájkokat, megtiltja a szakszervezeteknek a *politizálást*, kivieszi a jóléti alapok kezelését a szakszervezetek kezéből. Ezért nem csoda, hogy a június 23-án törvényerőre emelkedett *Taft—Hartley-féle* törvényt az amerikai munkásság „*rabszolga-törvény*“-nek nevezte el.

Az e törvény által kiváltott visszahatás ismét előtérbe toltja a két nagy szervezet: az AFL. és a CIO. *egyesülésének lehetőségét*. A republikánuspárt jobbszárnyának aktív munkás- és szovjetellenes magatartása, a demokratapárt viszonylag gyenge ellenállása e törekvésekkel szemben pedig egyre valószínűbbé teszi, hogy Wallace volt kereskedelemügyi miniszter bevállja rádióbeszédben tett ígéretét és kilépve a demokrata pártból, megalakítja a *3. nagy és demokratikus jellegű amerikai pártot*. Ez utóbbi az 1948-as elnökválasztásokra döntő befolyással lehet.

Ezalatt az amerikai kölcsönpolitika által erősen érintett Franciaországban is tovább fejlődtek az események.

A franciaországi *gazdasági helyzet súlyosbodása*, a munkásság életszínvonalának csökkenése (1938 óta 50%) itt is, mint Amerikában, *óriási sztrájkokat* idézett elő. Ezek között a legjelentékenyebb a *vasutasok munkabeszüntetése* volt, amely 400.000 főt mozgált meg. A *Ramadier*-kormány végül kénytelen volt eleget tenni a már korábban megígért bércöveteléseknek. Bár a munkabértöbblet *10 milliárd frankot* tesz ki, az infláció veszélyét a *L'Humanité* szerint újabb államosításokkal és a gazdagok megadóztatásával lehetséges lett volna elkerülni. A munkabértöbblet fedezésének második lehetőségeként a lap a *220 milliárd frankos hadiköltségvetés csökkentését* ajánlotta.

A francia kormány azonban ehelyett az államháztartás *186 milliárd frankos deficitjét* a *vasúti és postai díjzabás, a gyufa, a dohány és a sajtóanyagok árának felemelésével* akarja fedezni. Ez annyit jelent, hogy a terhek a dolgozók vállára kerülnek át. Emellett a tervezett nagyarányú emelésre (a dohányárak árát 75%-kal emelték) a kommunisták véleménye szerint *nem is lett volna szükség*, mert a munkabértöbblet *10 milliárdjával* szemben egyedül a vasúti-jegy emelések összege *20 milliárdot* tesz ki. A pénzügyi intézkedéseket végül *302 : 241* arányban megszavazták, ami újabb *50.000 bányász és 30.000 ipari munkás*, valamint a *bank- és áruházalkalmazottak sztrájkját* váltotta ki. Csakhamar az *építőmunkások, acélöntők, dohány- és gyufagyári munkások* is csatlakoztak hozzájuk, ami által számuk a *300.000 főt* emelkedett.

A sorozatos sztrájkok már a szocialista párt egyes vezetőit is álláspontjaik revíziójára készítették. Így *Capocci*, a vezetőség tagja megállapította, hogy ha a munkásosztály jogos követeléseit nem tudták kielégíteni a kommunistákkal való együttműködés idején, úgy ennek valószínűsége a mai helyzetben *még sokkal kevésbé* forog fenn. A francia kommunista párt főtitkára: *Thorez* pedig ezt a gondolatot akként fűzte tovább, hogy a belső helyzet egyetlen orvossága: a *szocialista—kommunista együttműködés* alapján álló baloldali kormány.

Az ingatag belső helyzetet és a kormánynak a munkássággal való vitáit kihasználva, az *illegális szélső jobboldal* alkalmasnak találta a helyzetet arra, hogy *fegyverrel hódítsa meg a hatalmat* a maga számára. A francia rendőrség *köztársaság-*

ellenes összeesküvést leplezett le, amelynek tagjai *Pétain*-hívek, de *Gaulle*-isták, *Vichy*-i katonatisztek, királypártiak és egyéb jobboldali elemek. Mivel a francia hadsereg nincs kellőképpen megtisztítva a fasiszta maradványoktól, 25.000 németországi francia megszálló katona csatlakozására is számítottak.

A „*Novoje Vremja*“ az összeesküvés kapcsán azt írja, hogy a szocialista-katholikus koalíció megnyitotta a dolgozók jogait és ezzel a reakció malmára hajtja a vizet. Ezt látszik alátámasztani az angol rádió híradása is, miszerint a párisi értekezlet kudarcát felhasználva, *Franciaország* úgy döntött, hogy a továbbiakban felhagy *Washington* és *Moszkva* közötti hídszerepével és ezentúl kizárólag a *Nyugattal* és az *Egyesült Államokkal* működik együtt.

Ezen elgondolás, valamint a kormány gazdasági tervei miatt a *francia belpolitikai élet újabb válságoknak néz elébe.*

Magyarország.

A *Nagy Ferenc*-ügy kapcsán külföldi követelmek jelentéstételre hazarendelték. *Szegedi-Maszák Aladár*, az USA követe, aki *Kornfeld* „báró“ milliomos veje, meglagadta a hazajövetelt. Ugyanígy járt el svájci képviselőnk, a volt pénzügyminiszter: *Gordon* is, aki amellet még a követség pénztárát is elsikkasztotta. Disszidált az egykori hazahozatali kormánybiztos és festőművész: *Andaházy-Kasnya Béla* török követ is. Lemondott *Auer Pál* franciaországi és *Rosthy-Forgách* csehszlovákiai követünk, továbbá *Bartos* bécsi követségi tanácsos is. Nemsokkal azután *Jékely László*, a köztársasági elnök kabinetirodájának kegyvesztett főnöke megtevesztéssel élve, Svájcba szökött, ahol *Nagy Ferenc*ekhez csatlakozott. *Desseffy Gyula*, a Kis Ujság egykori szerkesztője, Bécsbe emigrált, mert „politikai elképzeléseinek érvényesülését nem látta biztosítottak“.

Távországuk maga, mint olyan diplomatáké, akik hazájuk ügyét akkor hagyják cserben, mikor annak legnagyobb szüksége van fiata kiállítására, nem jelentett veszteséget a magyar köztársaságnak. Annál nagyobb károkat okozott az a *rémhír-hadjárat*, melyet részint előbbiek, részint a külföldön tartózkodó ellenforradalmi elemek indítottak Magyarország ellen.

Bizonyos mértékig ezek a tendenciózus hírek arra indították az USA-t, hogy *Nagy Ferenc* ügye kapcsán *jegyzéket intézzén a Szovjetunióhoz*. Az *amerikai jegyzék*, többek között, azt állítja, hogy a politikai hatalom Magyarországon átcsoportosult, mert egy 17%-os kisebbség megsemmisítette a magyar nép többségének akaratát. *Rákosi* miniszterelnökhelyettes, értesülésünk szerint, nyilvánosan adott megelégedésének kifejezést afölött, hogy „vasöklü pártja céljainak tudatában magához ragadta az ellenőrzést“. A jegyzék tiltakozik a „yaltai egyezmény megsértése“, valamint a „szovjet beavatkozás“ miatt és háromhatalmi vizsgálóbizottság sürgős felállítását követeli, ami a történeteket ellenőrizhetné. Megállapodás, vagy hatékony egyezmény hiányában ugyanis az USA, mint az *UNO* tagja, a magyar béke egyik aláírója, a yaltai egyezmény értelmében oly további intézkedéshez fog folyamodni, amelyek megfelelőeknek látszanak.

Szviridov altábornagy válaszjegyzékében azt közölte, hogy a magyar nép többsége akaratának megsemmisítése, a politikai hatalom változása Magyarországon, valamint a „kisebbség“ állítólagos ellenőrzése: *minden alapot nélkülöző kitalálás*. A kormányválságot *Nagy Ferenc* a magyar kormány és saját pártja által kívánt *hazatérésének megtagadása* váltotta ki. A válságot a koalíció összes pártjainak köz-

remüködésével, *alkotmányos úton* oldották meg. A tárcák aránya változatlan, a kormány *összetétele nagyjából a régi*, az új kormánynak a nép többsége bizalmát fejezte ki. Mindezek közismert tények — folytatja a jegyzék —, amelyeket nyilván az amerikai jegyzéket aláíró *Weems* tábornok is ismer. Ezért *Szviridov Weems* levelét kísérletnek minősíti arra, hogy a demokrácia védelmének köntöskében, olyan összeesküvésbe bonyolódottakon segítsen, akik népük elől külföldre szöktek. Semmü sem történt, ami a yaltai egyezményt sértené, ezért a *tillakozást, mint alaptalan, elutasítja*. A magyar ügyekbe történt szovjet beavatkozás nem egyéb, mint kitalálás. Semmi szükségét nem látja a háromhatalmi bizottságnak, ami ezért a magyar ügyekbe történő durva beavatkozás volna, ezért nem egyezhet bele.

Rákosi miniszterelnökhelyettes a neki tulajdonított kijelentésekről megállapította, hogy azok teljes mértékben *valótlanok*, mint ahogy valótlanok voltak a magyarországi barrikádharcokról szóló hírek.

Az amerikai jegyzékkel egyidejűleg *Peterson* moszkvai brit nagykövet közölte Molotovval, hogy *Nagybritannia* a magyar kormányváltozást szovjet szervek titkos tevékenységének tartja, ami gyanút kelt a brit kormányban a szovjet kormány igazi szándékait illetően. A brit kormánynak az a véleménye, hogy a szovjet kormány meg akarja semmisíteni a magyarországi parlamenti választások eredményét, fel akarja bomlasztani a Kisgazda Pártot és olyan más pártokra akarja ruházni a hatalmat, amelyek kisebbségben maradtak. Ezért felvilágosításokat kért *Kovács Béla* ügyéről, valamint a szovjet kormánynak *Magyarországra* vonatkozó terveiről.

Molotov válaszában közölte, hogy a *vádak alaptalanok*. A „titkos módszerek” használatával a britek talán élnek, de ez a szovjet kormánynak nem szokása. *Nagy Ferenc* résztvett az összeesküvésben, külföldre menekült és lemondott. Helyette az illetékes magyar szerv a többségi Kisgazda pártból nevezte ki a miniszterelnököt. Mindez alkotmányos úton ment végbe. Ezért a brit kormány javaslata semmi egyéb, mint beavatkozási kísérlet, amellyel szemben tagadó álláspontot foglal el. Ugyanakkor azonban megnyugtatta a brit kormányt olyan irányban, hogy a most lezajlott események sem gátolhatják *Nagybritannia és Magyarország* normális kapcsolatának továbbfejlesztését.

A „*Newyork Herald Tribune*” a jegyzékek kapcsán úgy véli, hogy sem a *tillakozásnak*, sem a hitelek felfüggesztésének *nem lehet eredménye*. Ezek helyett érintkezésbe kellene lépni a magyar miniszterelnökkel. Ha Washingtonban és Londonban pusztá hatalmi politikát folytatnak, a világ menthetetlenül kettészakad.

A „*Tribune des Nation*” szerint Magyarországon az történt, hogy a munkásellenes politika megbukott és a nemzeti kormány a nemzet tömegeinek érdekét s az ország földrajzi helyzetét figyelembevéve, a Szovjetunióra támaszkodik.

Ez a szovjetorientáció, amely ugyanakkor nem zárkózik el a demokratikus nagyhatalmakkal való együttműködéstől, meghozza a gyümölcseit. Ide kell számítanunk a szovjetunióbeli *hadifoglyok hazatérésének* a béke ratifikálása előtti megkezdését. Csupán június 3-ig 14.850 hadifogoly érkezett. Ez a szám azóta már több mint duplájára emelkedett.

A Magyarország újjáépítésére és a dolgozó nép életszínvonal-emelésére alkotott *hároméves gazdasági terv* törvényerőre emelkedett és végrehajtása augusztus 1-ével megkezdődik. A tervszerinti beruházás összege 6 milliárd forint, amelyből csupán a mezőgazdaságra 2 milliárd esik. Az életszínvonal a harmadik évben az 1938-as *nívó 109%-ára* emelkedik majd.

A hároméves terv előkészületei megkezdődtek. Alapfeltételként megjelent a

bankok államosításáról szóló törvény, amely a nagybankoknak és a Nemzeti Banknak november 1-ig kártalanítás mellett állami tulajdonba való átmenéséről rendelkezik.

Magyarország nemzetközi jogi helyzete is egyre közelebb jut a véglegesüléshez: a nemzetgyűlés június 24-én becikkelyezte a *békeszerződésről* szóló törvényjavaslatot, amelyet pártkülönbség nélkül elfogadtak. A törvényjavaslat kapcsán *Mihályffy* tájékoztatásügyi miniszter leszögezte, hogy tragikus, miszerint a *demokratikus* Magyarországnak kell elfogadnia a *demokratikus* nagyhatalmak által hozott azon döntést, amelyet a *bűnös múlt* urai érdemeltek volna meg.

A geopolitikai életet a jövő *választások* foglalkoztatják legélénkebben. Előreláthatólag a demokratikus pártok *választási szövetséget* kötnek és vállelve veszik fel a harcot a reakció ellen. Ez csupán annyit jelentene, hogy a küzdelmet *nem egymás*, hanem a *reakció ellen* folytatnák. Minden párt teljes önállóságát megőrizzé és külön listán indulna. A mandátumokat a külön listán leadott szavazatok arányában osztanák el. A választásokon valószínűleg nemcsak a *Függetlenségi Front* négy pártja, hanem a *Radikális Párt*, *Polgári Demokrata Párt*, a *Demokrata Néppárt*, a *Sulyok-* és a *Pfeiffer-csoport* is résztvesz. Nincs kizárva az sem, hogy *Balogh István*, a Kisgazda párt volt főtitkára, *Független Magyar Demokrata Párt* címmel új, *katholikus színezetű* pártot alapít, amely ugyancsak résztvesz a választáson.

Lóránt Imre